

*Дроздовський Д. І.,
кандидат філологічних наук,
науковий співробітник
Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка
Національної академії наук України*

ДИСКУРС СУБ'ЄКТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ РОМАНІ

Анотація. У статті окреслено репрезентацію соціальних проблем в англійському постпостмодерністському романі. З'ясовано, що в постпостмодернізмі відбувається повернення суб'єкта, який оприявнює особисті історії, пов'язані з переживанням травм, болю, потраплянням у ситуації екзистенційного вибору. Проаналізовано, що персонажі відчують потребу в екзистенційній правді, яка протистоїть дискурсу постправди. Виявлено, що акцентуація на особистісному компоненті в постпостмодерністському романі детермінує його особливу чуттєвість і осмислення соціальних конфліктів і криз із точки зору філософії, психології та медицини (біології людини). На матеріалі «Хмарного атласу» Д. Мітчелла досліджено специфіку антиутопії в постпостмодерністському романі. Антиутопія є жанровим різновидом соціальної фантастики, у якій наявна критика суспільного ладу, політичних інститутів, ідеологічної несвободи тощо. Досліджено, що англійському постпостмодерністському роману властива соціальна проблематика, якої не було представлено в постмодернізмі. Проаналізовано взаємодію реалістичного та вигаданого в сучасних романах Великої Британії. З'ясовано риси (пост)реалізму як однієї зі стилевих особливостей постпостмодернізму. Виявлено комплекс соціальних проблем і мотивів, які знаходять критичне осмислення в англійському постпостмодерністському романі.

Ключові слова: постпостмодернізм, сучасний англійський роман, соціальна фантастика, (пост)реалізм, постправа, антиутопія, містерія, карнавал.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній культурі оприявлено тенденцію до реактуалізації суб'єкта. Постпостмодерністська література, на відміну від постмодерністської, показує, як у «просторі літератури» (за М. Бланшо), представлено проблему зображення таких категорій, як «емоційне», «чуттєве» / «механізоване», «постгуманістичне». Осмислення цієї проблематики знаходить відображення у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників (Н. Висоцька, М. Шимчишин, А. Марков та ін.). Реактуалізація суб'єктності в літературі детермінує наявність смислової парадигми: персонажі постають носіями знання, досвіду, пам'яті. Вони не просто як у постмодерністських нарративах піддають критиці й іронізації те, що відбувається навколо, а прагнуть визначити ціннісні орієнтири у світі навколо себе. Загалом в англійській літературі навіть за постмодернізму (твори Дж. Фаулза, Р. Гарвуда, Дж. Барнса, Д. Лессінга та ін.), ця тенденція є доволі виразною порівняно з іншими літературами зазначеного періоду. Англійському роману постпостмодерністського періоду на відміну від постмодерністського властива критичність щодо зображення соціальних проблем. Критика репрезентована

в різних жанрових різновидах постпостмодерністського роману: і в соціально-психологічному інтелектуальному романі на кшталт «Дитина в часі», «Амстердам», «Субота» І. Мак'юена, і в соціально-філософському романі «Дивний випадок із собакою вночі» М. Геддона, і в метажанровому романі, який в одному з нарративів містить жанровий різновид антиутопії, «Хмарний атлас» Д. Мітчелла. Англійський роман поч. ХХІ ст. критично ставиться до результатів політики мультикультуралізму, яка потребує перегляду як у політичному, так і філософському планах («Субота»), прагне в ідеалізованій спосіб зобразити життя людей із особливим потребами, які своїми інтелектуальними здібностями нічим не поступаються іншим («Дивний випадок із собакою вночі»), розкриває антилюдяну сутність капіталістичної ідеології, яка призводить до боротьби між людьми, які починають використовувати волю до влади як механізм знищення іншого («Хмарний атлас»). У такому разі є підстави припустити, що в сучасному англійському романі відбувається реактуалізація суспільної проблематики, яка відійшла на другий план в епоху постмодернізму. Постпостмодерністська парадигма англійського роману оприявнює зв'язки цього жанру з інтелектуальним первнем, який є однією з визначальних особливостей англійського роману ХХ ст. (ця теза знаходить своє підтвердження у роботах К.О. Шахової, Н.Ю. Жлуктенко, С.Д. Павличко та інших). Інтелектуалізм англійського постпостмодерністського роману спрямований на репрезентацію на перший погляд невидимих дискурсів, які водночас значною мірою впливають на суспільний лад, політичний вимір, здоров'я та добробут британського суспільства. Особливо гостро в романах звучить тема правди й симулякрів, послуговуючись якими різні інституції прагнуть сформуванню викривлене ставлення про реальний стан речей у суспільстві та країні загалом. Виразною постає соціальна критика в романі «Хмарний атлас», один із нарративів якого представлено в жанрі антиутопії. П'ятий нарратив про імперію майбутнього Нео-Сеул репрезентує модель суспільства, у якому людина цілковито втратила основи гуманізму, де від колишніх гуманістичних цінностей, сформованих від античності і до Нового часу, не лишається нічого.

Поява в Нео-Сеулі Сонмі-451 є певним символічним жестом, який, спробою припустити, візуалізує одну з основних рис англійського постпостмодерністського роману: повернення або «воскресіння» суб'єкта. Йдеться про те, що в постпостмодернізмі важливе значення набуває особистісна інтерпретація персонажами реальності, фактів, Іншого. Персонажі постпостмодерністських творів розповідають особистісні історії, у яких обов'язковим є трагічний пафос, зустріч із обставинами, які перешкоджають у реалізації власних творчих планів, самос-

тановленні тощо. Персонажі «Хмарного атласу» (журналістка Луїза Рей, композитор Роберт Фробішер, коханець Фробішера Руфус Сіксміт) натрапляють у житті на байдужість, мають справу з людьми, для яких нічого не важить справжнє мистецтво тощо, проте саме момент пережитого болю, розчарування, втрати дає можливість персонажам акумулювати в собі потрібний ресурс людяності, щоб боротися. Суспільство Нео-Сеулу позначене браком антропоцентризму. Навпаки, йдеться про постцивілізацію, про епоху постгуманізму, у якій люди уже не є суб'єктами історії, натомість за законом збереження енергії суб'єктність переходить на категорію Мітчеллових роботів. Фактично письменник ставить питання антропософського гатунку про те, що позбавлення людини статусу «мірила усіх речей» (Протагор) перетворює саму реальність навколо людини на імітаж – дискурс, симулякрний простір штучних смислів, які спотворюють відчуття дійсності. Людина, зображена в романі як суб'єкт, здатний до помилок, подеколи кардинальних, що позначаються на розвитку цивілізації.

Аналіз досліджень проблеми. Якщо в постмодерністському романі попри розуміння того, що існують різні постмодернізми (Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко, Ф. Джемсона, Л. Гатчен та інших) й різні моделі постмодерністського роману відбувається критика розуму, актуалізація дискурсу гри й моделі карнавалу, то в постпостмодернізмі розуму знову повернуто статус інструмента, здатного сприймати правду як благо для спільноти й неправду як те, що унеможливує здобуття справжнього блага. Постпостмодерністський англійський роман реактуалізує раціональні первні й інтенції, конструюючи ситуації, у яких персонажам доводиться переживати біль, дискомфорт, відчуження, боротьбу, тобто «зустрітись в герці» за В. Шекспіром, із «морем лиха», у результаті чого відбувається усвідомлення справжніх цінностей, потреб, благ, які допомагають спільноті здійснити крок уперед в аспекті розвитку моральних якостей, знання тощо.

Реалізм постає одним із елементів постмодерністської стильової поетики, водночас реалістична парадигма постпостмодернізму відрізняється від традиційного реалістичного стилю. Д. Наливайко слушно наголошує на двох можливих тлумаченнях реалізму як стилю певної культурно-історичної епохи і як світоглядно-поетологічної настанови, що виявляє себе у різні історичні періоди. Науковець зауважує: «Більшість із дослідників реалізму визнають його існування в двох іпостасях: як загальної поза історичної властивості чи типу художньої творчості і як конкретно-історичного напрямку чи напрямів. Знаходячи реалізм у літературі різних епох і народів, відомий німецький вчений Е.Р. Курціус убачав його визначальні постійно повторювані риси «в ідеї відтворення повсякденної дійсності» й «у прагненні до відтворення правди натури». Відмовляючись від концепційного поняття реалізму, Курціус тлумачив його як якусь загальну властивість чи тенденцію мистецтва» [10, с. 263]. Реалізм «як творчий метод базується передусім на принципі спостереження, вивчення та достовірного відтворення дійсності, де твір постає як художнє дослідження життєвих феноменів. <...>. Р. Веллек пропонує розглядати реалізм як відтворення світу, влаштованого за законами науки. Але при цьому він вважає реалізм помилковою естетикою, бо кожен твір мистецтва є символічним. І все ж реалістичне світосприйняття ґрунтується на тому, що світ є реальністю із властивими їй

законами, у систему яких включена людина. Ця реальність піддається науковому і художньому пізнанню.

Серед інших напрямів і типів художньої творчості реалізм виділяється тим, що в ньому на перше місце виходить пізнавальна функція мистецтва. Художні образи в реалістичному творі є вираженням повноти людської життєдіяльності і тому вони переконливі» [11, с. 112]. Д. Наливайко, визначаючи світоглядне й естетичне ядро реалістичного письма, наголошує на тому, що «реалізм на передній план висуває пізнавальну функцію, однією з визначальних прикмет його поетики і стилю стає аналітичність. Як засадничі принципи творчості виступають у ньому спостереження, вивчення та аналіз реально існуючого і його неупереджено-об'єктивне (що мислилося як правдиве) зображення» [9, с. 49].

Англійському роману кін. ХХ – поч. ХХІ ст. не властива заангажованість у спектр соціальних проблем. Т. Красавченко в інтерв'ю «Англійська проза: нове дихання» слушно звертає увагу, що у «Великій Британії письменники з виразним соціальним темпераментом, як Доріс Лессінг (Нобелівська премія, 2007), перейнята долями «цього безумного світу» («Граючись в ігри», 1995; «Мара й Ден», 1999; «Бен, у цьому світі», 2000), – не типове британське явище. У літературі останніх років немає романів про падіння імперії, про виснажливе викорінювання британцями імперського комплексу, як «Раджійський квартет» (1966–1975) Пола Скотта і його роман «Залишитися до кінця» (1977) або «Імперська трилогія» (1970 – 1978) Д.Г. Фаррела. <...>. Англійська література (маю на увазі літературу, створену англійською мовою, епітет «британська» – радше, політична) загалом дуже «непрямолінійна». До того ж потрібний був час звести дихання, «роздвитися» й осмислити «хоробре нове життя» – тут не лише розпад імперії, а й глобалізація, виникнення однополярного світу, що геть не викликало захвату у Великій Британії» [4, с. 3]. Т. Красавченко, багаторічна дослідниця англійського роману ХХ – поч. ХХІ ст., безперечно, має рацію, наголошуючи на темі падіння імперії та ревізії *англійськості* в романному дискурсі. Водночас поза увагою науковця залишається виразна тенденція сучасного (постпостмодерністського) британського (це поняття використовую в роботі не як політичний термін, а лише на позначення романів, написаних авторами / авторками, які народжені не лише в Англії, а й в інших регіонах Великої Британії), пов'язана з акцентуванням на фізіологічних аспектах персонажів, на репрезентації людини в єдності інтелектуального / раціонального (когнітивного) й тілесного (соматичного), оскільки поведінка персонажів, взаємостосунки з іншими героями, логіка розвитку сюжету, детермінована вчинками та інше пов'язані з психофізіологічними особливостями (розладами) протагоністів або інших героїв, які трапляються на їх шляху. Часто самі протагоністи виявляють особливі аналітичні здібності в оцінці інших, причому аналітичні настанови репрезентують посилену увагу до фізіологічно-медикалізованих аспектів.

Мета і завдання статті: схарактеризувати в сучасному англійському романі вияви соціального ангажементу, пов'язані із залученням наукового, медичного інструментарію до вивчення специфіки соціальної взаємодії між персонажами тощо.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Поняття еволюційної спадковості є доволі дискусійним у сучасній літературознавчій теорії, позаяк воно відображає гегелівське уявлення про розвиток

і зміну літературних епох. Проте сучасний британський роман постпостмодерністського періоду показує, у який спосіб у ньому представлені *стильові сліди* попередніх культурно-історичних періодів. Передусім ідеться про традиції реалістичного письма, представлені у творах, у яких ідеться про осмислення *реальної* дійсності, окремі аспекти якої переносяться у простір художньої літератури. Політичні проблеми британського суспільства, дискусії, пов'язані з політикою в царині охорони здоров'я та інклюзії, знаходять своє відображення в постпостмодерністському романі. Навіть у творах, які словесно візуалізують дистопійні або антиутопійні жанрові моделі, наявні елементи завуальованої критики сучасної британської політики, що призводить до страйків і протестів проти певних положень капіталістичного ладу.

Фізіологізація та медикалізація художнього нарративу сприяє зануренню реципієнтів у художній простір, що загалом позначається на стиранні межі між світом художнім і дійсністю, у якій щодня перебувають читачі. Окремі інтенції авторів, спрямовані на максимально точно вивчення поведінки людей із синдромом Аспергера (М. Геддон) або з аутизмом, дослідження роботи нейрохірургічного відділення у Лондонському королівському шпиталі (І. Мак'юена) підтверджують припущення, що для сучасної літератури важливо репрезентувати те, що створює художній простір на світ, у якому в полемічний спосіб знаходять свій розвиток економічні та політичні тенденції, а персонажі художніх романів виявляють позиції, притаманні певним політичним колам британського суспільства.

Постреалістичні тенденції британського постпостмодерністського роману оприявнюють потребу відтворити в художньому нарративі ситуації, які потребують не лише естетичного сприйняття, а й є поштовхом до активації критичних здібностей, що позначаються на формуванні ставлення до певних тенденцій сучасної британської політики. Авторські інтенції, орієнтовані на відтворення певних суспільно-політичних дискусій та економічних проблем, засвідчують, що реалістичність письма є певним стильовим і, загалом кажучи, світоглядним модусом письма, специфічним художнім світоглядом, який корелює з такими концептами, як «правда», «благо», «доцільність», «прогрес» та інші. Мотив зіткнення різних ідентичностей у сучасному романі набуває не просто розширеного представлення (ідеться не лише про конфлікт між англійцями та шотландцями або ірландцями), а про цивілізаційне зіткнення, центром якого є Лондон або ж Велика Британія загалом. Проте зміни у зображенні цього мотиву представлені не тільки в аспекті ширшого розкриття, а й також в аспекті залучення нового модусу оприявлення зазначених проблем і способі пояснення того, чому відбуваються такі зіткнення. Медикалізація в зображенні цього мотиву є спробою вийти на рівень універсалізації проблеми, її розуміння в аспекті генетичному, а отже, еволюційному.

Б. Шалагінов наголошує на експлікації двох метаформ, одна із яких стає провідною у ту чи іншу культурно-історичну епоху. Йдеться про карнавал і містерію. «В основі містеріального метажанру лежить ідея руху як якісного прирощення і безупинного оновлення.

<...> Перед нами розкривається внутрішня динаміка характеру, знаходження героєм нового, вищого змісту власного існування. Цьому відповідає ще одна обов'язкова частина – апофеоз» [14, с. 252]. У різних історіях роману «Хмарний атлас»

Д. Мітчелла репрезентовано ту чи іншу метажанрову парадигму. Оповідь про сьогоднішня в «Хмарному атласі» нагадує карнавальний світ, у якому відбувається карнавалізована гра зі знаками. Водночас уже в п'ятій історії про Нео-Сеул має місце особлива взаємодія карнавального та містеріального дискурсів, представлених у жанровій моделі антиутопії й дистопії. Світ роботів нагадує карнавал, у якому машини стають людьми або ж принаймні проєктують власну ідентичність на ідентичність людей, своїх клієнтів (про карнавальність роботів дає підстави говорити насамперед їх спосіб мислення, думки, сприйняття навколишнього світу). Така особливість самоідентифікації пов'язана зі специфікою побудови роботів, які постають синкретичним кіборгоподібним утворенням. Натомість фігура Сонмі-451 постає запуском і чинником активації містеріальних елементів. В останньому нарративі, як і на початку роману простежуємо експлікацію містеріальних компонентів. «Хмарний атлас», написаний у постпостмодерністський період, є прикладом нарративу, у якому поєднано містеріальну та карнавальну метажанрові парадигми.

Елементи карнавалу й містерії знаходять свою експлікацію в сучасних британських романах, у яких, на перший погляд, традиційна карнавальність і містеріальність відсутні. У романі «Дивний випадок із собакою вночі» зображено протагоніста, який сприймає зовнішню дійсність відповідно до постпросвітницької традиції, для якої визначальним чинником є здатність розкласти світ на базові причинно-наслідкові зв'язки, виявляючи у соціальній інтеракції, закони й закономірності, що впливають із фізіології людини.

З одного боку, Кристофер – приклад постпросвітницького розуму, якому властиві традиції філософії емпіризму. Водночас окремі записи у щоденнику, які здійснює головний герой твору, свідчать про те, що попри визначальність емпіричних настанов, недоцільно зводити мислення Кристофера лише до прикладу емпірично орієнтованої свідомості. Протагоніст розмірковує про феномени, які не можуть бути верифіковані за допомогою наукового інструментарію і є умоглядними феноменами, найбільшою абстракцією (як Бог), про що зазначав ще ранній просвітник Дж. Локк. З другого боку, саме це бажання Кристофера пізнавати світ в його понадфізичній природі, тобто на основі наявних знань із астрофізики про суперструнну реальність, природу часу і простору робити припущення про можливість існування у світі Бога, всесвітнього розуму тощо робить героя представником не лише філософії емпіризму.

Протидіяти карнавалу й стратегіям «постправди» можуть ті, хто в силу генетичних особливостей не здатні проєктувати на себе поведінкові моделі інших. Персонажі, які мають аутизм або синдром Аспергера, в силу генетичної специфіки не здатні виявляти звичної емпатії або ж переживати те, що відчувають інші люди. Проте в такому разі Кристофер має можливість чинити опір карнавальній реальності (за допомогою різних аутотренінгових процедур, наприклад, машин, які трапляються йому на шляху тощо). Емпіричність світогляду протагоніста роману «Дивний випадок із собакою вночі» детермінована генетичними особливостями, які водночас набувають у творі певної ідеалізації. Про те, що образ протагоніста є ідеалістичним, зазначає С. Лофтс [17], вказуючи на те, що в цьому творі дається взнаки бажання автора змінити суспільне ставлення в Британії до людей, які мають аутизм.

Реалістичний модус письма дає можливість зобразити художню дійсність максимально об'єктивовано та відсторонено, прозоро й предметно, занурюючи реципієнта у простір складних життєвих колізій. Водночас реалістична настанова, реалізована в сучасній британській літературі, дає можливість наблизити художній наратив до наукового. Протагоністи романів І. Мак'юена, М. Геддона, Д. Лоджа та інших мають стосунок до світу науки (в західному розумінні цього поняття, тобто як дослідницької царини, де результати дослідів можуть бути верифіковані за допомогою певних інструментів і практик). Читач опиняється свідком не лише складних соціальних непорозумінь, загострених за допомогою детективної моделі розгортання подій, а також він здобуває для себе нові знання про природу людського тіла. Від часів Платона й Аристотеля людина сприймається в дуалістичній єдності тіла й свідомості / інтелекту / розуму. Для Аристотеля критичний розум є важливою передумовою розуміння світу в його «метафізичності», якщо під метафізикою ми розуміємо розділ філософії про буття.

Висновки та перспективи подальшого дослідження.

Специфіка репрезентації художньої дійсності в сучасному британському романі потверджує міркування Д. Наливайка про реалізм як світоглядну й стильову тенденцію, що виявляє себе в різні культурно-історичні епохи. Реалістичний модус письма, по суті, стає чинником художнього світу й впливає з особливостей наукового («Субота») або ж принаймні максимально раціоналізованого («Дивний випадок...», «Угамуйте мене») бачення дійсності персонажами, які за допомогою критичного «чистого» розуму (Кристофер, Джон, Сонмі-451) здійснюють ревізію навколишньої реальності, виявляючи форми політичних та медіаманіпуляцій, приховану політику колоніалізму та інше.

У британському постпостмодерністському романі реалістичні стратегії зображення дійсності мають медикалізований ухил, тобто йдеться про окреслення життєвих ситуацій, соціальних інтеракцій між персонажами тощо з урахуванням того, як фізіологічні особливості цих персонажів впливають на їх світобачення (почута неправда викликає нудоту й запаморочення у Джона). В сучасному англійському романі 2000-2010-х рр. категорію життєвого світу представлено як таку, що детермінована генетичними хворобами й психологічними відхиленнями, спричиненими пережитими травмами. У будь-якому разі доцільно говорити про те, що реалістичні (постреалістичні) тенденції постпостмодернізму спрямовані на зображення художнього простору як такого, у якому репрезентація біологічно-фізіологічних первнів дає можливість глибше розкрити природу соціальних конфліктів і навіть міжжетнічних протистоянь.

Водночас реалістична манера зображення оприявнює представлення в сучасному британському романі одночасного карнавального та містеріального елементів, причому науково-орієнтований розум персонажів розуміє дійсність одночасно як карнавал (властивий соціальному виміру зображуваного життя) й містерію (вихід за допомогою «чистого розуму» в царину метафізичного, тобто у простір світобудови в космологічному розумінні).

Англійський постпостмодерністський роман оприявнює проблему реалістичного в сучасній літературі. Водночас не

йдеться про ідеалізацію реальності в постпостмодерністських романах, а її критичне зображення й репрезентацію складних комплексів соціальних, політичних, ідеологічних проблем, які знаходять потрактування в різних вимірах гуманітарного, технічного, медичного знання.

Література

1. Гайленд М.Дж. Угамуйте мене ; [пер. з англ. Віктор Дмитрук] / М.Дж. Гайленд. – Львів : Кальварія, 2008. 248 с.
2. Геддон М. Загадковий нічний інцидент із собакою [пер. з англ. Анастасія Рогоза] / М. Геддон. – Харків : КСД, 2016. 221 с.
3. Джонстон Дж. Далеко ли до Вавилона? Старая шутка ; пер. с англ. / Дж. Джонстон – Москва : Художественная литература, 1983. 303 с.
4. Красавченко Т. Английская проза: новое дыхание (записал А. Неверов) / Татьяна Красавченко // Литературная газета. – 2010. № 4 (55). 26 февраля–11 марта. С. 3.
5. Лебідь А. Парадигма реалізму та теорії істини / Андрій Лебідь. Людинознавчі студії. Людинознавчі студії (Дрогобич), 2014. – Випуск 30. Філософія. С. 129–143.
6. Макьюэн И. Амстердам / И. Макьюэн. – Москва: «ФТМ», «Эксмо», 1998. 140 с.
7. Мак'юен І. Спокута ; [пер. з англ. В. Дмитрук] / І. Мак'юен. – Львів : Кальварія, 2008. 344 с.
8. Мак'юен І. Субота ; [пер. з англ. В. Дмитрук] / І. Мак'юен. – Львів : Кальварія, 2007. 256 с.
9. Наливайко Д.С. Замітки щодо генези й типології соціалістичного реалізму / Дмитро Сергійович Наливайко // Слово і Час. – 2008. № 9. С. 46–52.
10. Наливайко Д.С. Теорія літератури й компаративістика / Дмитро Сергійович Наливайко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 347 с.
11. Переломова О. С. Деякі особливості реалізму в українському художньо-літературному дискурсі / О.С. Переломова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія : Теорія культури і філософія науки. 2011. № 940. Випуск 42. С. 112–114.
12. Политика постправды в современном мире. Сборник материалов по итогам Всероссийской научной конференции с международным участием «Политика постправды и популизм в современном мире» 22–23 сентября 2017 года / под ред. О.В. Поповой. – СПб. : Скифия-принт, 2017. 282 с.
13. Хархун В. «Два соцреалізму», або Проблема інтерпретації «основного методу радянського мистецтва» / Валентина Хархун // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Філологічні науки. 2009. Вип. 85. С. 391–399.
14. Шалагінов Б.Б. Карнавал і містерія: роздуми про історичні долі двох метаформ європейського мистецтва / Борис Борисович Шалагінов // Всесвіт. 2011. № 3–4. С. 249–255.
15. Шалагінов Б.Б. Класики і романтики: Штудії з історії німецької літератури XVIII-XIX століть / Борис Борисович Шалагінов. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с.
16. Haddon M. The Curious Incident of the Dog in the Night-Time / Mark Haddon. – London : Vintage, 2004. 226 p.
17. Loftis S.F. Imagining Autism: Fiction and Stereotypes on the Spectrum / Sonya Freeman Loftis. – Indiana University Press, 2015. 208 p.
18. McEwan I. Saturday / Ian McEwan. – London : Vintage, 2006.
19. Mitchell D. Cloud Atlas: a novel / David Mitchell. – London : Random House, 2004. 509 p.

Дроздовский Д. И. Дискурс субъектности в английском постпостмодернистском романе

Аннотация. В статье исследуется репрезентация социальных проблем в английском постпостмодернистском романе. Установлено, что в постпостмодернизме происходит возвращение субъекта, рассказывающего личные истории, связанные с переживанием травм, боли, попаданием в ситуации экзистенциального выбора. Проанализировано, что персонажи испытывают необходимость в экзистенциальной правде, противостоящей дискурсу постправды. Указывается, что акцентуация на личностном компоненте в постпостмодернистском романе детерминирует его особый сенсуализм и осмысление социальных конфликтов и кризисов с точки зрения философии, психологии и медицины (биологии человека). На материале «Облачного атласа» Д. Митчелла исследована специфика антиутопии в постпостмодернистском романе. Антиутопия является жанровой разновидностью социальной фантастики, в которой имеется критика общественного строя, политических институтов, идеологической несвободы и так далее. Доказано, что английскому постпостмодернистскому роману свойственна социальная проблематика, которой не было представлено в постмодернизме. Проанализировано взаимодействие реалистического и вымышленного в современных романах Великобритании. Исследованы черты (пост)реализма как одной из стилистических особенностей постпостмодернизма. Выявлен комплекс социальных проблем и мотивов, которые находят критическое осмысление в английском постпостмодернистском романе.

Ключевые слова: постпостмодернизм, современный английский роман, социальная фантастика, (пост)реализм, постправда, антиутопия, мистерия, карнавал.

Drozdovskyi D. Discourse of Subjectivity in English Post-postmodernistic novel

Summary. In the paper, the author has outlined the representation of social problems in English post-postmodernistic novel. It is found out that in post-postmodernism there is a return of the subject who retells personal stories related to the experience of injuries, pain, describing the situation of an existential choice. It has been analyzed that characters reveal the need for existential truth, which opposes the discourse of the post-truth. It is discovered that the accentuation on the personal component in the post-postmodernistic novel determines his particular sensuality and understanding of social conflicts and crises in terms of philosophy, psychology and medicine (human biology). On the material of D. Mitchell's "Cloud Atlas" the specificity of dystopia in post-postmodernistic novel has been investigated. Dystopia is a genre type of social science fiction, in which there is a criticism of social system, political institutions, ideological lack of freedom, etc. It was investigated that English post-postmodernistic novel is open to representing social issues that were not exploited in postmodernism. The interaction of realistic and fictional in contemporary British novels has been analyzed. The features of (post)realism as one of the stylistic parameters of post-postmodernism are found out. A complex of social problems and motives, which find a critical understanding in English post-postmodernistic novel, has been spotlighted.

Key words: post-postmodernism, contemporary English novel, social science fiction, (post)realism, post-truth, dystopia, mystery, carnival.